

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У ДІЛОВИХ ДОКУМЕНТАХ

THE SPECIFICS OF USING LEXICAL TRANSFORMATIONS IN THE PROCESS OF TRANSLATING BUSINESS DOCUMENTATION WITH LEGAL TERMINOLOGY

Киричук Л.М.,

orcid.org/0000-0002-2944-4268

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології

Волинського національного університету імені Лесі Українки

Пожарська Н.В.,

orcid.org/0000-0003-1463-5472

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології

Волинського національного університету імені Лесі Українки

Юшак В.М.,

orcid.org/0000-0002-7810-7452

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології

Волинського національного університету імені Лесі Українки

Стаття присвячена дослідженню специфіки використання явища лексичних трансформацій при здійсненні перекладу ділової документації із юридичною термінологією. Актуальність цієї теми зумовлена стрімким поширенням комерційних, економічних зв'язків та зростанням міжнародного співробітництва, у ході якого укладання юридичних угод є принциповою засадою. При перекладі ділової документації особливою важливістю володіє процедура адекватного та чіткого тлумачення положень, аби вони були юридично коректними та адекватними. Перекладацькі помилки у юридичних контрактах часто призводять не просто до матеріальних збитків, а до повної неможливості виконання договору чи навіть нікчемності правочину. У статті проведено глибокий аналіз наукових досліджень, що присвячені питанню специфіки перекладу ділової документації із використанням лексичних трансформацій. Дослідження підкреслює відсутність уніфікованого підходу фахівців до використання комбінованих методів лексичних трансформацій при здійсненні юридичного перекладу ділових документів, а також ключові труднощі при інтерпретації іноземного тексту – проблема передачі правових реалій, відсутність прямих еквівалентів. Окрім детального аналізу кожного з мовних прийомів, у статті розглянуто практичне використання даних конструкцій для цілей перекладу. Продемонстровано, як у різних ділових документах перекладач застосовує різні прийоми лексичних трансформацій для забезпечення максимальної точності та смислової відповідності. Виявлено, що унаслідок некоректного застосування лексичних трансформацій переклад може виявитися викривленим, а його юридичний сенс – спотвореним, що особливо небезпечно для документації у сфері бізнесу чи міжнародного права. Результати дослідження сприяють загальному розумінню специфіки та завдань лексичних трансформацій і дають уявлення про подальші перспективи їх застосування для більш ефективної перекладацької діяльності.

Ключові слова: переклад, лексичні трансформації, транскрибування, транслітерація, модуляція, конкретизація, генералізація, ділові документи.

The article is devoted to the study of the specifics of using lexical transformations in the process of translating business documentation with legal terminology. The relevance of this study is driven by the rapid expansion of commercial and economic relations and the growth of international cooperation, where the conclusion of legal agreements is a fundamental principle. While translating business documentation, the procedure of accurate and clear interpretation of provisions is extremely important to ensure they are legally correct and adequate. Translation errors in legal contracts often lead not only to financial losses but also to the complete impossibility of fulfilling the contract or even the invalidity of the treaty. The article provides a depth analysis of scientific studies dedicated to the specifics of translating business documentation using lexical transformations. This study highlights the absence of a unified approach among specialists concerning the use of combined methods of lexical transformations in legal translation of business documents, as well as main difficulties in interpreting foreign texts – the problem of demonstrating legal realities and the absence of direct equivalents. Beside the detailed analysis of each linguistic method, the article examines the practical application of these constructions for translation purposes. It demonstrates how translators use various lexical transformation techniques in different business documents to ensure maximum accuracy and semantic correspondence. It was found that incorrect use of lexical transformations can cause a distorted translation, with its legal meaning altered, that is particularly dangerous for business documentation or international law. The results of this study contribute to universal understanding the specifics and objectives of lexical transformations and provide insights into future prospects for their use to improve translation practices.

Key words: translation, lexical transformations, transcription, transliteration, modulation, concretization, generalization, business documents.

Постановка проблеми. Переклад ділових документів, що містять юридичні терміни, становлять одне із найскладніших завдань для фахівців перекладу. Така складність зумовлена не лише вимогою наявності у перекладача глибоких мовних знань та професійних здібностей, а й обізнаності із соціальними, культурними, політичними, економічними та іншими складовими елементами. Сучасний світ характеризується швидким розвитком торговельних та політичних відносин, що потребують адаптації та узгодженості законодавства і юридичних актів при взаємодії різних правових систем.

Завданням перекладача при здійсненні трансформації юридичних текстів з однієї мови та іншу є адекватне відображення їх положень із максимальною відповідністю та аналогією з точки зору стилю, синтаксису та змісту ділової документації. У випадку наявності безеквівалентної лексики перед експертом з перекладу постає спеціальне завдання: використати доступні засоби комунікації, аби відтворення юридичних термінів відбувалося без викривлення змісту договору.

Особливим значенням у специфічній роботі з перекладу ділової документації юридичного характеру наділені лексичні трансформації – методи передачі й адаптації термінологічних конструкцій відповідно до норм цільової мови таким чином, аби специфіка правових систем та їх юридичних термінів при перекладі не спотворювалась. Застосування таких методів є необхідним для забезпечення узгодженого та точного перекладу, оскільки юридичний дискурс має складний і заплутаний синтаксис.

Практичним завданням вивчення та дослідження особливостей лексичних трансформацій є однозначна та всеохоплююча інтерпретація норм юридичних документів у перекладі, адже глибокий аналіз цього аспекту юридичної лінгвістики сприяє підвищенню якості та мінімізації можливих неточностей перекладу ділової документації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри те, що активний розвиток міжнародних відносин у сфері комерції, бізнесу та економіки зумовлює перманентне оновлення та аналіз даної теми, чимало дослідників вже досить глибоко занурилися у аналіз особливостей лексичних трансформацій при перекладі юридичних конструкцій з української мови та англійську та навпаки. Павлов В.О. [1] у своїх працях акцентує увагу на труднощах, пов'язаних із перекладом і пошуком еквівалентів у обох мовах при здійсненні перекладу юридичних термінів, а також аналізує особливості різниці правових систем при здійсненні перекладу. Курах Н.П., Труцуненко І.І.

та Редчиць Т.В. [2] досліджують безпосередньо прийоми лексичних трансформацій у своїх роботах і акцентують увагу на практичному застосуванні цих методів для покращення юридичного перекладу. Сливка Л.З. [3] розглянув застосування комбінованих прийомів лексичної трансформації і зосередився у своїх дослідженнях на загальних рисах та особливостях перекладу офіційно-ділової документації та угод. Дубенко О.Ю. [9], Бацевич Ф.С. [16] і Гринько О.В. [18] у наукових працях надали загальні приклади ділової документації та продемонстрували на них застосування лексичних трансформацій і їх специфіки.

Означена стаття присвячується аналізу та дослідженню потреби подальшого визначення аспектів, які нині не отримали належної уваги, зокрема специфіка вибору конкретної оптимальної лексичної трансформації або ж комбіноване застосування існуючих видів лексичних трансформацій у випадку складних юридичних конструкцій; проблеми еквівалентності перекладу у випадку відмінності правових реалій іноземної держави від української системи права; ризиків та наслідків перекладацьких помилок у разі використання некоректної лексичної трансформації.

Постановка завдання. Мета цього дослідження полягає у комплексному аналізі використання та специфіки застосування лексичних трансформацій при перекладі юридичних термінів у діловій документації, нормативно-правових актах та інших юридичних документах з англійської мови на українську та навпаки.

Виклад основного матеріалу. Переклад ділових документів становить одну із найскладніших сфер перекладу, оскільки така діяльність вимагає від фахівця низки загальних знань: ерудованості, обізнаності у предметі, теоретичних основах теми, професійних перекладацьких вмінь тощо. Мова ж закону або юридичні тексти не допускають неточностей та умовностей при перекладі, вони вимагають надмірної чіткості формулювання, адже від цього залежить юридична адекватність перекладеної угоди.

Юридичні терміни мають свою специфіку: їх структури мають однозначність у всіх галузевих словниках, а самі терміни можуть виражатися як одним словом, так і словосполученням (наприклад, *patent* – *патент*; *forgery* – *підробка документів*) [1, с. 26]. Відтак, знання тематичної термінології відіграє ключову роль при перекладі документів юридично-ділового характеру та відображенні їх положень.

Акцент дослідників на питання якості та складності юридичного перекладу зумовлений важ-

ливистю та обтяжливистю наслідків неточностей у тексті документів, що можуть тягнути за собою судовий позов, матеріальні або моральні збитки, невиконання або неможливість виконання умов договору тощо. При перекладі таких документів чи угод фахівці стикаються із низкою труднощів: релятивізм законів, правових областей та галузей різних країн, соціокультурні бар'єри між носієм цільової мови та мовою відправника тексту, а іноді й правовими реаліями держави [2, с. 131]. Слід розуміти, що діапазон значень подібних понять в юриспруденції хоч і уніфікований, та все ж його сенс залежить від трактування його особою, на яку чинить вплив політичне та соціальне середовище.

Мета грамотного ділового перекладу документу полягає в тому, аби при здійсненні юридичного тлумачення цієї угоди терміни не приймали подвійний зміст, не розмивали поняття, що відображає певне державно-правове явище, і не втрачали юридичне значення – істинне смислове навантаження, яке розкривається у терміні. Для забезпечення якісної передачі змісту ділових юридичних документів англійською мовою часто використовується прийом трансформації перекладу.

Явище трансформації широко досліджувалося та продовжує бути об'єктом наукової уваги, і тому в перекладацькій теорії існує чимало прийомів для здійснення цієї процедури; однак на особливу увагу заслуговує розвиток та специфіка використання лексичних трансформацій під час перекладу юридичних текстів. Навіть попри те, що правові явища можуть однаково відображатися у мові оригіналу та мові перекладу, передача стилістичних прийомів та семантики конструкцій іноді може становити складність для фахівця. Таким чином, лексичні трансформації в перекладі мають на меті заміну юридичних термінів не лексичними еквівалентами, а контекстуальними; тобто унікальними для кожного конкретного документу [3, с. 82].

На практиці будь-який переклад, а особливо переклад ділової документації, ніколи не обмежується пулом елементів та значень, що запропоновані словниками. Фактично так відбувається тому, що жоден галузевий словник термінів не може передбачити специфічні поєднання слів та нові конструкції, що утворюються внаслідок такого симбіозу. У таких випадках лексична трансформація, здійснювана експертом-перекладачем, наділяє юридичний термін тим значенням, яке потребується під умови та ціль певного правового документу.

Класифікація лексичних трансформацій обширна: фахівці теорії перекладу послуговуються різними підходами до такої класифіка-

ції, хоча загалом вони однакові у визначенні її ключових форм. Серед різновидів лексичних трансформацій виділяють транскрибування та транслітерацію, калькування, конкретизацію, генералізацію та модуляцію. Іноді у перекладацькому тексті фахівець може поєднувати декілька форм лексичної трансформації, що в теорії впливає на класифікацію цього явища [2, с. 132].

Використовуючи тексти юридичних угод, договорів та конвенцій, розглянемо приклади лексичних трансформацій, які були здійснені перекладачами у процесі їх діяльності, та специфіку перекладу таких текстів із юридичною лексикою.

Транслітерація та транскрибування – це спосіб перекладу юридичного терміну, коли його відтворення відбувається шляхом фонетичних або графічних засобів іншої мови. При використанні транскрибування відтворюється звукова форма іншого слова, а при використанні транслітерації – графічна [4, с. 161]. Якщо транслітерація зустрічається при перекладі положень та умов договорів і їх термінології, то транскрибування часто застосовується перекладачами при передачі власних імен або аббревіатур.

На прикладі тексту Римського Статуту Міжнародного Кримінального Суду (Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)) і його перекладу розглянемо лексичний прийом транслітерації. Переклад статті 5 оригінального тексту цього юридичного документу звучить наступним чином: *«the Court has jurisdiction in accordance with this Statute with respect to the following crimes: a) The crime of genocide; b) Crimes against humanity; c) War crimes; d) The crime of aggression»* – *«Відповідно до цього Статуту Суд має юрисдикцію стосовно таких злочинів: а) злочин геноциду; б) злочини проти людяності; с) воєнні злочини; д) злочини агресії»* [5, 6].

У даному перекладі було застосовано лексичну трансформацію у вигляді транслітерації щодо терміну *«геноцид»* (транслітерація терміну із мінімальною адаптацією) та *«агресія»* (транслітерація терміну як юридичного концепту та явища). Транслітерація застосована для перекладу цього положення, оскільки українська правова система перейняла ці правові терміни без повної їх адаптації.

Зразковим прикладом транслітерації юридичної лексики є переклад назви міжнародного договору у сфері арбітражного права – Конвенції ООН про визнання та виконання арбітражних рішень (United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, 1958) [7]. У даному випадку транслітерованим юридич-

ним терміном виступає “*arbitral award*” – *арбітражне рішення*. Сам термін «*award*» означає не лише «*винагороду*» чи «*нагороду*»: у країнах системи загального права це ще й чітке юридичне поняття – *арбітражне рішення*. Український законодавець, перекладаючи елементи даного договору, відповідно послуговується еквівалентом, однак юридична конструкція «*арбітражний аворд*» також може зустрічатися, підкреслюючи специфічність даного поняття.

Транскрибування або ж транскрипція – це елемент лексичної трансформації, який завжди у перекладі постає дещо приблизним та умовним через те, що звукові системи різних мов значно відрізняються одна від одної. Наприклад, термін *C.I.F (cost, insurance, freight)* – *С.І.Ф (вартість, страхування, фрахт)* [8, с. 469–470]. У цьому прикладі ілюстрована передача саме звукової форми іноземного юридичного терміну відповідно до фонетичних правил української мови. Через належність даного терміну до лексики міжнародної торгівлі словосполучення такого формату часто передаються в перекладі шляхом адаптації їх звучання у формі транскрибування, а не через буквальний переклад.

Аналогічним прикладом такого явища є передача організаційно-правової форми слова, наприклад, назва компанії *IBM* – «*Ай-бі-ем*» або *Даймлер АГ* – *Daimler AG* [1, с. 28]. У даних прикладах спостерігається передача англійського слова українською мовою з використанням українських букв та його фонематичного складу (звукового образу).

Калькування застосовується, як специфічний спосіб лексичної трансформації конструкцій, коли переклад базується на заміні їх складових частин (слів або морфем) лексичними відповідниками мови перекладу. Застосовуючи метод калькування, перекладач створює нове словосполучення у мові перекладу, що копіює структуру та іноді навіть звукову архітектуру конструкції мови оригіналу [9, с. 183].

Прикладом калькування як дослівної передачі юридичного терміну є положення Загальної декларації прав людини (Universal Declaration of Human Rights). При перекладі статті 18 український законодавець використав прийом калькування: *everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion* – *кожна людина має право на свободу думки, совісті і релігії* [10, 11].

Юридичні терміни «*freedom of thought*», «*freedom of conscience*» та «*freedom of religion*» перекладені абсолютно аналогічно українською мовою – *свобода думки, свобода совісті та свобода*

релігії. У даному випадку такий прийом відтворює структуру мови оригіналу, що є типовим для калькування. Хоча, як можна зауважити, при перекладі назви міжнародного договору законодавець уникнув калькування, використавши для слова «*universal*» синонімічний еквівалент «*загальна*», а не варіант калькування – *універсальна*.

Загалом, калькування як лексична трансформація при перекладі юридичних текстів дуже поширена: «*armed conflict*» – «*збройний конфлікт*» у Женевських конвенціях [12, 13] та його відповідник в офіційному українському перекладі або ж типові калькування, наприклад, «*peace agreement*» – «*мирний договір*»; «*conflict of interest*» – «*конфлікт інтересів*».

Ще один приклад чистого калькування може проілюструвати Віденська конвенція про право міжнародних договорів (Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969). При перекладі її офіційного тексту українські фахівці у статті 60 скористалися юридичною структурою «*істотне порушення двостороннього договору*» для позначення терміну «*a material breach of a bilateral treaty*» [14, 15]. У міжнародному праві поняття «*material breach*» описує значуще порушення балансу та інтересів, що відповідає українському юридичному заміннику «*істотне порушення*», яке діє у вітчизняній правовій системі. Таким чином, калькування цього терміну відповідає термінології і при перекладі передає його юридичну суть.

Конкретизація як специфіка перекладу договорів з юридичним характером полягає у заміні слова чи цілого словосполучення з широким предметним змістом на конструкцію, що представляє вужче значення [16, с. 147]. На практиці у ділових документах найпростіша конкретизація відбувається при перекладі сполуки “*the agreement is made on...*”, що українською мовою може бути перекладено більш вузько: «*договір укладений*». Англійське дієслово *made* володіє широким спектром значень: від поняття робити фізичну роботу до поняття створювати щось тощо [4, с. 162]. А відтак, перекладач при перенесенні його у форму юридичного терміну має послуговуватися не лише варіантом прямого перекладу, а й трансформацією дієслова у більш влучний спосіб для цілей ділового документу.

Такий приклад конкретизації міститься у статті 12 Загальної декларації прав людини та її офіційного перекладу українською мовою: «*no one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence...*» – *ніхто не може зазнавати безпідставного втру-*

чання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, тайну його кореспонденції...» У проілюстрованому прикладі увагу привертає конструкція “correspondence”, яку український перекладач уточнив та конкретизував, використавши для цього термін «тайна кореспонденції».

Англійський термін “correspondence” є досить широким за своїм змістом: він охоплює всі типи листування – електронне, паперове чи з використанням інших каналів зв’язку. Однак для цілей юридичного договору дане слово має значно вужчий відтінок: воно означає аспект права людини на конфіденційність листування. Саме тому, використовуючи специфічний прийом конкретизації, перекладач змістив акцент саме на цьому аспекті, надаючи терміну англійської мови конкретний юридичний зміст.

Генералізація – це метод, що є зворотнім від прийому конкретизації. При використанні генералізації у перекладі ділової документації юридичного характеру відбувається заміна вузького поняття значно ширшим за змістом задля уникнення колізій та юридичних непорозумінь. Застосування генералізації актуальне для міжнародних договорів, учасниками яких можуть бути країни з різними правовими системами і, відповідно, з різними значеннями тих чи інших термінів.

Наприклад, Загальна декларація про права людини містить положення про володіння майном: “everyone has the right to own property as well as in association with others”. Український аналог для перекладу цього положення звучить наступним чином: «кожен має право володіти майном як одноособово, так і разом з іншими» [17].

Значення терміну «property» в країнах загального права досить обширне: це стосується і матеріальних речей, і опису правових відносин із річчю, і опису «пакету прав» на певну річ у власності, і аналог терміну «володіння» [17]. Український термін «майно» охоплює різні види власності, що має категорично інший юридичний відтінок, аніж англо-американське *property*. Відтак, у перекладі цього положення та адаптації його для адекватного юридичного сприйняття українською спільнотою було використано спосіб генералізації для надання загального терміну даному поняттю.

Останньою специфічною лексичною трансформацією при перекладі юридичних термінів у ділових документах є *модуляція або смисловий розвиток* – коли при заміні слова чи словосполучення перекладач використовує нову сполуку, значення якої логічно виводиться із суті та значення лексичної одиниці мови перекладу. Прийом

модуляції широко поширений у двосторонніх договорах купівлі-продажу, міжнародних актах або діловій документації щодо гарантій та захисту прав споживачів.

Приклад модуляції в перекладі проілюстрований у структурі частини ділового договору: «The Seller declares that the goods during a period of 18 months from the date of collection by the Buyer’s carrier will remain fit for the purposes for which the Goods would ordinarily be used or during this period will retain specified qualities», що в перекладі українською мовою, відповідно до теорії та усталеної практики перекладу, доцільно трансформувати наступним чином: «Продавець гарантує, що товари залишатимуться придатними до використання у відповідних цілях впродовж 18 місяців з дня їх відвантаження перевізнику Покупця або будуть зберігатися обумовлені якості впродовж цього часу» [18, с. 34].

У цьому уривку модуляція помітка при перекладі дієслова «declare», що трансформовану в український відповідник «гарантує», адже така заміна логічно впливає із контексту. Вона базується на усталеній юридичній перекладацькій практиці, коли термін «гарантія» краще й детальніше передає юридичну складову у вигляді відповідальності контрагента в комерційному договорі.

Лексична заміна «will remain fit» на «лишатимуться придатними» також відображає застосування прийому смислового розвитку для цілей ділового договору із юридичною термінологією. Буквальний переклад цієї фрази у неадаптованому вигляді не мав би природної форми та не відповідав би цілям юридичного документу, а отже, шляхом смислового розвитку конструкції, який впливає із мети юридичного положення, переклад цього терміну українською мовою вимагає трансформації у вигляді модуляції.

Висновки. Проаналізувавши переклад ділової документації та юридичних актів на українську мову, було встановлено, що переклад юридичної термінології та правових конструкцій і передача їх смислу та змісту є складним викликом для фахівців. Це завдання вимагає від перекладача фонових знань культурного та соціального характеру, а також глибокого розуміння правових процесів у системах різних держав. Юридичні тексти і нормативні акти націлені відображати чіткі та точні положення, а отже, така ділова документація потребує особливого підходу до перекладу. І для цієї мети слугують методи лексичних трансформацій, найбільш поширеними серед яких є транскрибування, транслітерація, генералізація, конкретизація, модуляція та калькування.

Шляхом застосування цих прийомів у сукупності або ж шляхом вибору найбільш адекватного методу для цілей конкретного ділового документу перекладач може більш ефективно та влучно трансформувати та перенести значення юридичної конструкції із однієї мови у іншу. Попри те, що кожен зазначений метод виконує свою функцію при перекладі ділових текстів якісно, подальші

перспективи дослідження особливостей лексичних трансформацій можуть сприяти поширенню нових тенденцій у міжнародній договірній практиці, глибшому аналізу юридичних помилок при здійсненні перекладу такого типу документації, а також загальному підвищенню ефективності перекладацької діяльності у сфері юридичних ділових документів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Павлов В. Особливості функціонування та перекладу юридичної термінології в англійській мові. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 3. С. 25–29.
2. Курах Н. П., Трущуненко І. І., Редчиць Т. В. Лексичні трансформації у перекладі юридичних текстів. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2022. Т. 33, № 72. С. 130–135.
3. Albrecht J. *Übersetzung und Linguistik*. 2. Aufl. Narr Francke Attempto Verlag GmbH + Co.KG, Tübingen 2013.
4. Сливка Л. 3. Особливості застосування лексичних трансформацій при перекладі офіційно-ділової документації з англійської на українську мову (на матеріалі договорів). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2023. Т. 3, № 59. С. 159–163.
5. UN General Assembly, *Rome Statute of the International Criminal Court (last amended 2010)*, ISBN 92-9227-227-6, UN General Assembly, 17 July 1998
6. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду : Міжнар. док. від 17.07.1998 № 995_588. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 21.02.2025)
7. No. 4739. Convention on the recognition and enforcement of foreign arbitral awards. Done at New York, on 10 June 1958. URL: <https://www.newyorkconvention.org/english> (дата звернення: 21.03.2025)
8. Бирик С.П. Ділові документи та правові папери: Листи, протоколи, заяви, договори угоди. Х.: Фоліо, 2005. 491 с.
9. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова книга, 2005. 224 с.
10. UN General Assembly, Universal Declaration of Human Rights, 217 A (III), 10 December 1948. URL: <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/1948/en/11563> (дата звернення: 21.03.2023)
11. Загальна декларація прав людини: Міжнар. док. від 10.12.1948 № 995_015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 21.03.2025)
12. Final Record of the Diplomatic Conference of Geneva of 1949, Vol. I, Federal Political Department, Bern pp. 205-224
13. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими: Міжнар. док. від 12.08.1949 № 995_153. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text (дата звернення: 21.03.2025)
14. Віденська конвенція про право міжнародних договорів: Міжнар. док. від. 23.05.1969 № 995_118. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text (дата звернення: 21.03.2025)
15. United Nations, Vienna Convention on the Law of Treaties, United Nations, Treaty Series, vol. 1155, p. 331, 23 May 1969
16. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. 2-ге вид., доп. К.: ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
17. Decision of The High Court of 07.10.1999 in no. HCA 53. URL: <https://www.lawteacher.net/cases/yanner-v-eaton-1999.php> (дата звернення: 21.03.2025).
18. Гринько О.В. Англійська ділова мова. Практикум: International Business: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2003. 216 с.